

Els Drets Humans, un dret de la dona

Montserrat Minobis Periodista.

■ Los Derechos Humanos, un derecho de la mujer

Montserrat Minobis pone de manifiesto la situación de desigualdad de la mujer en el ámbito de los medios de comunicación social. Las recomendaciones de la Conferencia de Pequín, recientes estudios del Instituto de la Mujer y otros estudios elaborados por la Asociación de Mujeres Periodistas de Cataluña son algunos de los textos citados en este artículo.

■ Human Rights - A right for women

Montserrat Minobis exposes the inequality of women in the social media. The recommendations of the Beijing Conference, recent studies conducted by the Women's Institute and other analysis done by the Catalan Association of Women Journalists are just some of the items quoted in this article.

■ Les Droits de l'Homme, un droit de la femme

Montserrat Minobis met en évidence la situation d'inégalité de la femme dans le domaine des moyens de communication sociale. Les recommandations de la Conférence de Pékin, de récentes études de l'Institut de la femme et d'autres études conduites par l'Association des femmes journalistes de Catalogne sont quelques-uns des textes cités dans cet article.

Aquest títol és manllevat d'un document que Amnistia Internacional va elaborar com a part fonamental d'una campanya adreçada a la protecció internacional dels drets humans, de la declaració dels quals ara es compleixen cinquanta anys. I, tot i aquest llarg parèntesi des de la proclamació solemne, encara som molt lluny que els drets humans deixin de ser conculcats.

En aquest mateix document s'explica «que tot i que s'han observat avenços en l'articulació i implantació dels drets de la dona en molts països, en d'altres s'ha registrat una tornada cap a la barbàrie. Alguns Estats han trobat en l'ús sistemàtic de la violència sexual contra les dones una arma de guerra per degradar i humiliar poblacions senceres...» En el mateix preàmbul del document d'Amnistia Internacional s'assenyala també: «Les dones són les víctimes invisibles dels anys noranta, la gernació sense rostre que forma part del fons de les teles que retraten el terror i les penúries...» I més endavant remarca: «...les dones corren un doble perill. Discriminades per ser dones, tenen també les mateixes probabilitats –o més– que els homes de convertir-se en víctimes de violacions de drets humans. Molt pocs països tracten la dona com el mascle, malgrat les mesures que hi ha en el marc legislatiu i polític; la discriminació per raó de sexe continua essent una realitat internacional». I, finalment, en aquest mateix document, Amnistia Internacional proposa quinze mesures per protegir els drets humans de la dona que sintetitzo:

- Reconeixement dels drets humans de la dona com a universals indivisibles.
- Ratificació i aplicació dels instruments internacionals per a la protecció dels drets humans.
- Eradicació de la discriminació.
- Protecció dels drets humans de la dona durant els conflictes armats.
- Eliminació de la violació, de l'abús sexual i d'altres formes de tortura i maltractaments comesos per agents de l'Estat i auxiliars paramilitars.

- Prohibició de la persecució per llaços familiars.
- Protecció del dret a la salut de les dones sota custòdia.
- Prevenció de les violacions de drets humans contra dones refugiades, sol·licitants d'asil i desplaçades.
- Abolició de la pena de mort.
- Suport al treball de les organitzacions intergovernamentals i no governamentals.
- Foment dels drets de la dona com a drets humans a través de programes oficials d'educació i formació.
- Els grups polítics armats han de protegir els drets humans en relació amb la dona.

I si a aquesta declaració afegim l'article 7 («Tothom és igual davant la llei i té dret d'obtenir-ne la mateixa protecció sense distincions...») i el 23 de la Declaració Universal dels Drets Humans («Tota persona té dret al treball...»), conclourem que encara ens queda molt camí per recórrer si tenim en compte aquestes consideracions que són de caràcter general i que afecten totes les dones. Ara bé, si ens endinsem en l'àmbit estrictament professional i, encara més, en aquell que afecta el món del periodisme o dels mitjans de comunicació, cal que entrem a detallar alguns aspectes concrets dels mitjans que, malgrat els avenços, són lluny d'aconseguir la paritat «igual treball, igual salari». I, quant a això, ens podem referir als resultats objectius.

Dones i mitjans de comunicació

A la Conferència de Pequín de l'any 1995 i en la seva declaració final (la de la conferència oficial) es marcava un objectiu estratègic a dur a terme en l'apartat concret dels mitjans de comunicació de cinc punts (del 234 al 238), en què es posa de manifest la cada vegada més nombrosa presència de dones en els mitjans de comunicació, en què, tanmateix, poques dones han arribat a càrrecs en llocs de decisió o participen en consells de direcció i organismes que influeixin en la política dels mitjans. Remarca, també, la manca de sensibilitat cap a les qüestions de gènere, amb la qual cosa impossibilita l'eliminació dels estereotips. Posa l'accent en la projecció continuada d'una imatge negativa i degradant de la dona en els mitjans de comunicació (electrònics, impresos i audiovisuals), estimula la promoció de les dones tot potenciant-ne les capacitats, els coneixements i l'accés a les tecnologies de la informació, potencia la creació i el reforçament de mecanismes

d'autoregulació i el desenvolupament de mètodes per eliminar programes marcats pel gènere. I, finalment, la declaració de Pequín i, en concret, aquest objectiu estratègic insten els governs i altres sectors a promoure una política activa i visible d'incorporació de la perspectiva de gènere en les polítiques i els programes que duguin a terme la difusió dels mitjans de comunicació. Això són els objectius. Després, marca i explicita tot un seguit d'accions que cal emprendre tant pel que fa als governs com quant als sistemes de comunicació nacionals i internacionals, organitzacions no governamentals i associacions professionals de la comunicació. En poques paraules, Pequín recomana als uns i als altres el següent:

1 Incrementar la participació i l'accés de la dona a la comunicació i la presa de decisions en els mitjans de comunicació i, a través d'ells, a les tecnologies de comunicació.

2 Promoure una imatge equilibrada i no estereotipada de la dona en els mitjans de comunicació.

Sobre el paper, tot perfecte. La realitat, el dia rere dia, ens diu tota una altra cosa que reflectim tot seguit.

Un estudi recent de l'Institut de la Mujer (presentat a Madrid a la primera d'octubre) constata que les dones directives o amb càrrec en els mitjans de comunicació de l'Estat espanyol no arriben ni a l'1%. Abans, però, un estudi de la Universitat Pompeu Fabra, referit al món laboral en línies generals, detectava que l'Estat espanyol era el país de la Unió Europea que presentava la pitjor taxa d'ocupació pel que fa a les dones. I els dos estudis que l'Associació de Dones Periodistes de Catalunya ha dut a terme per als dos últims congressos de periodistes de Catalunya reblen el clau tant pel que fa a les qüestions salarials com a les de presència de les dones en llocs de responsabilitat i quant al gènere en les informacions.

La discriminació informativa en l'esport

En el volum titulat genèricament Gènere i informació, l'Associació de Dones Periodistes de Catalunya planteja una anàlisi sobre la situació laboral i professional de la dona en els mitjans de comunicació a partir de la presència d'homes i dones a la premsa d'informació general i el tracte que donen a la dona esportista tant els diaris d'informació estrictament esportiva com els d'informació general. Per tant,

doncs, l'anàlisi partia de dos fets prou importants: l'aspecte quantitatiu i l'aspecte qualitatiu quant al gènere i el contingut de les informacions.

Pel que fa a l'anàlisi d'informació esportiva, les autores van constatar (d'altra banda, per desgràcia, era ja prou conegut) que la discriminació informativa en l'esport no se cenyia als nivells inferiors de joc, a les lligues o els torneigs d'àmbit nacional, sinó que superava totes les barreres, ja que van concentrar els seus esforços a seguir les informacions esportives femenines que van aparèixer durant tres setmanes (del 3 al 19 de febrer, del 24 al 30 d'abril i del 24 al 30 de juliol de 1995), en sis diaris, quatre d'informació general (El País, La Vanguardia, El Periódico i l'Avui), i dos d'informació esportiva (El Mundo deportivo i l'Sport).

Només cal que en donem unes breus dades: la mitjana d'espai dedicat a l'esport femení pels sis diaris durant les tres setmanes analitzades va ser del 3,13% i només el 4% de les notícies esportives publicades feien referència a dones. En total, hi van aparèixer 7.385 notícies esportives, de les quals 294 eren d'esport femení. Més de la meitat d'aquestes notícies, el 52,72%, eren de tennis. El 3,44% de les fotografies esportives publicades van correspondre a dones. En total, es van publicar 3.923 fotografies als sis mitjans i només 135 corresponien a dones esportistes. I, en aquest cas, el 73% de les fotografies d'esport femení eren de tennis. En definitiva, la conclusió que es desprèn de l'estudi és que la masculinització de l'esport i, per tant, de la informació esportiva és total. I una altra encara més rellevant i més greu és que l'esport femení és pràcticament clandestí, si n'exceptuem unes quantes dones que han pogut entrar en el circuit de la fama esportiva, gairebé totes elles pertanyents a l'àmbit del tennis. I el que és més important i alhora decebedor és que l'esport, més ben dit, el poder mimètic de la premsa o dels mitjans de comunicació en general (encara que no s'hagin analitzat els audiovisuals) sobre l'esport elabora els seus mites excloent de manera deliberada les dones i dóna una versió final de l'esport «només per a homes».

Persistència dels estereotips

Si ens aturem, ara, en l'anàlisi dels diaris d'informació general sobre la participació de les dones en els mitjans

i el tractament informatiu que es dóna a les dones, les xifres també són força eloqüents: quant a plantilles, d'un total de 266 professionals que ocupen càrrecs directius, 244 són homes i 22 són dones. En percentatges, el 91,73% són homes i el 8,27% són dones.

En el conjunt de textos escrits, les dones són autores de 739 textos (11,53%) i els homes, de 2.217 (34,60%).

Pel que fa a les fotografies, la generació i la producció d'imatges, se'n van comptabilitzar 2.581, de les quals 169 (6,55%) eren fetes per dones i 1.024 (39,67%) per homes.

En l'apartat de protagonistes de la informació, les autores van voler observar quina realitat social reflectien els mitjans. I la sorpresa, en aquesta qüestió, va ser digna d'un nou estudi: de 30.793 noms propis de persones, 3.659 eren de dones (11,88%) i 27.134, d'homes (88,11%).

Aquestes són només algunes de les dades més significatives que he extret dels dos estudis elaborats i publicats en un únic volum. Però la realitat que se'n desprèn és aclaparadora.

L'accés de la dona al món laboral és imparable; per aquesta mateixa regla de tres, l'augment dels mitjans de comunicació, i especialment els audiovisuals, ha permès que moltes dones s'hagin incorporat al món dels mitjans (a les facultats de Ciències de la Comunicació ja són majoria les estudiants i en la immensa majoria de les redaccions de qualsevol dels mitjans les dones superen amb escreix la presència masculina). Tot i així, la igualtat en la presa de decisions no es correspon amb aquesta presència majoritària, i, el que és més greu, els estereotips que han caracteritzat la presència de la dona en els mitjans de comunicació continuen plenament vigents, tot i que les lleis proclamin el principi d'igualtat i de no-discriminació. Per aquest motiu, doncs, encara ara hem de reclamar i exigir, especialment en aquest cinquantè aniversari de la proclamació dels Drets Humans, que els drets humans són un DRET DE LA DONA

Hi ha una frase feliç de Walt Whitman que a M. Aurèlia Capmany li agradava de recordar: «De la igualtat, com si m'hagués de fer cap mal donar als altres les mateixes oportunitats i drets que a mi, com si no fos indispensable per als meus propis drets que els altres posseïssin els mateixos». **M.M.**